

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Vår referanse: 25/00474-28
Arkivkode: 033
Saksbehandler: Ingrid Ulberg Sommer
Deres referanse:
Dato: 14.10.2025

Innspill fra fylkeskommunene om oppfølging av Totalberedskapsmeldingen

Fylkesordfører-/rådslederkollegiet ønsker med dette å fremme konkrete forslag til hvordan fylkeskommunenes rolle, ansvar og myndighet kan avklares og styrkes i oppfølgingen av Totalberedskapsmeldingen (Meld. St. 9 (2024–2025), samt å bidra til at Stortingets vedtak blir fulgt opp på en måte som ivaretar fylkeskommunenes sentrale samfunnsoppgaver. Dette innebærer også å følge opp nødvendige beredskapstiltak med særlig vekt på fylkeskommunenes ansvar innen helse, videregående opplæring, vei og kollektivtransport.

Stortingsmeldingen nevner spesifikt behovet for etablering av en nasjonal tiltakssone for beredskap i Troms og Finnmark. Dette må følges opp og Troms og Finnmark fylkeskommuner må involveres i arbeidet.

Fylkeskommunene mener at oppfølgingen av Totalberedskapsmeldingen må:

- Avklare ansvar og myndighet:** Presist definere fylkeskommunens ansvar, fullmakter og samhandlingsrolle i krise- og beredskapssammenheng.
- Følge opp beredskapstiltak:** Sørge for at nasjonale tiltak, som nasjonal tiltakssone for beredskap i Troms og Finnmark gis et reelt innhold i samarbeid med de berørte fylkeskommunene. Samt inkludere fylkeskommunenes kjerneansvar innen helse, videregående opplæring, veitrafikk og samferdsel (GNF) snarest mulig.
- Endre lov og forskrift:** Iverksette nødvendige endringer som gir fylkeskommunene tydelige fullmakter i næringsberedskap, arealplanlegging og transportberedskap.
- Sikre finansiering:** Etablere bærekraftige finansieringsordninger og økonomiske incentiver som gjør fylkeskommunene i stand til å oppfylle nye beredskapskrav.
- Styrke KDDs rolle:** Gi Kommunal- og distriktsdepartementet en tydelig og relevant rolle i den nasjonale beredskapsorganiseringen som ansvarlig departement for fylkeskommunene.
- Formalisere fylkeskommunens plass i fylkesberedskapsrådet:** Konkretisere fylkeskommunens betydning som regional aktør på linje med politi, statsforvalter, sivilforsvar og Forsvaret – særlig knyttet til mobilitet, infrastruktur og tverrsektorielt samvirke.

Fylkeskommunene mener også at:

- **Fylkeskommunenes beredskapsplikter** bør tas inn i sivilbeskyttelsesloven eller en egen forskrift som oppsummerer fylkeskommunenes ansvar lik forskrift om kommunal beredskapsplikt.
- **Tannhelsetjenestens rolle** opp mot helseberedskapsloven må avklares.
- **Etablering av regionale øvingsutvalg** må tas inn i Statsforvalterens instruks, og det må sikres at fylkeskommunene trekkes inn i dette forumet ut fra hvor sentral den enkelte fylkeskommunen er i øvelsessammenheng.

Bakgrunn og overordnede hensyn

Tydelig rolleavklaring

- **Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD):** Må få en tydeligere rolle i den nasjonale beredskapsorganiseringen, som ansvarlig departement for fylkeskommunene.
- **Fylkeskommunenes fullmakter må gjennomgå** slik at disse bringes i tråd med de operative forventningene til forvaltningsnivået.
- **Fylkeskommunene underlagt sikkerhetsloven:** Fylkeskommunene er pliktsubjekt etter sikkerhetsloven, og dette må reflekteres i rolleavklaringer, styringslinjer og tilsynsordninger.
- **Ansvarsdeling:** Det er behov for klar og forpliktende avklaring mellom departement, statsforvalter, fylkeskommune og kommune i krisehåndtering, slik at fylkeskommunens ansvar og myndighet blir tydeliggjort og operasjonalisert.

Involvering og ressurser

- **Tidlig involvering:** Fylkeskommunene må snarest involveres i det videre lov- og forskriftsarbeidet for å definere hva som er mest kritisk å avklare. Dette må gjøres på en slik måte at det involverer alle departement og sektorer. Det bør lages en overordnet sentral plan for hvilke lover og forskrifter som skal utarbeides og/eller endres.
- **Bærekraftige ressurser:** Stram økonomi begrenser i dag fylkeskommunenes evne til å bygge beredskapskapasitet. Uten nye ordninger og incentiver risikerer man å ikke kunne oppfylle de forventningene stortingsmeldingen, og oppfølgingsarbeidet, legger opp til.

Prioriterte områder

Næringsberedskap

Utfordring: Næringsberedskapsloven gir staten vide fullmakter overfor private aktører, men avklarer ikke fylkeskommunens rolle. Dette skaper uklarhet om hvordan regionalt nivå skal bidra til forsyningssikkerhet. Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) har startet et arbeid med å sikre tydelighet i dette spørsmålet. Det er da også ønskelig at de bruker denne muligheten til å avklare hvorvidt §11 i Næringsberedskapsloven gjelder bredere enn kun forsyningssikkerhet.

- **Forslag:**
 - Presisere fylkeskommunens rolle i regional forsyningsplanlegging.
 - Legge til rette for avtalebaserte ordninger med lokale leverandører, transportører og distribusjonsledd.
 - Økonomiske incentiver for å etablere og vedlikeholde regionale lagerløsninger og redundans i kritiske varestrømmer.

Areal- og samfunnsplanlegging – Fylkeskommunen som regional planmyndighet og samfunnsutvikler

I Totalberedskapsmeldingen beskrives fylkeskommunenes rolle som regional planmyndighet og samfunnsutvikler slik:

Fylkeskommunen har en viktig planleggings- og utviklingsrolle på regionalt nivå, inkludert rollen som regional planmyndighet. I denne rollen er det viktig å se ulike sektormål, virkemidler og tiltak i sammenheng. Dette gjelder særlig for tverrgående samfunnsutfordringer som krever innsats fra flere aktører og forvaltningsnivå, som samfunnssikkerhet og beredskap. Regionale risiko- og sårbarhetsanalyser skal legges til grunn for den regionale planleggingen. God planlegging kan bidra til å forebygge uønskede hendelser og legger til rette for mer motstandsdyktige lokalsamfunn.

Fylkeskommunen skal være en mobiliserende og koordinerende regional utviklingsaktør. Det er viktig at virkemidlene knyttet til regional planlegging utnyttes. Dette krever god samordning på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, og inkluderer å involvere kommunene i regionale planprosesser, i tillegg til å samhandle med statlige virksomheter i den regionale planleggingen. Totalberedskapskommisjonen påpekte at det er behov for å tydeliggjøre samfunnssikkerhetsansvaret til fylkeskommunen, og at ansvaret må avklares også overfor kommuner, andre regionale aktører og departementene. Regjeringen vil derfor legge til rette for at fylkeskommunen har bedre forutsetninger for å ivareta sitt ansvar innenfor samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet.

Utfordring: Beredskapshensyn er ikke tilstrekkelig integrert i regional planlegging. Dagens innsigelsesmekanismer gir heller ikke tydelig rolle til fylkeskommunen i sikkerhets- og beredskapsspørsmål. Dagens lovverk (eks. pbl. § 5-4 om innsigelser) gir primært statsforvalteren myndighet til å fremme beredskapshensyn.

I rollen som regional utviklingsaktør har fylkeskommunen betydelig samhandling og ressurser i møte med kommuner og andre berørte parter, særlig i planprosesser. Et tydelig oppdrag og ressurssetting innenfor sikkerhet og beredskap vil muliggjøre hevet nivå på prosesser og sikre kommunene tilgang på kompetanse jf. formuleringene i Totalberedskapsmeldingen.

- **Forslag:**
 - Innarbeide krav om beredskapsperspektiv i regionale planer (eks. evakueringsakser, kraft/IKT-redundans, lokalisering av kritisk infrastruktur).
 - Avklare samhandling og rollefordeling mellom fylkeskommunen og statsforvalteren i plansaker der beredskap er relevant.
 - Tilstrekkelig finansiering for å styrke kapasitet og kompetanse i fylkeskommunenes planavdelinger til å ivareta beredskap.
 - Lovfeste kravet til regional samhandling omkring fylkesROS, slik at regionalt folkevalgt nivå, og regional stat kan samlet bidra til å lage mer robuste planer.

Sivil transportberedskap

Utfordring: Meldingen legger opp til at fylkeskommunen skal sikre regional transportberedskap, men hjemler og fullmakter er fragmenterte. Her er det allerede et arbeid på gang fra Samferdselsdepartementet (SD), men det er likevel relevant å ta med som del av et helhetlig innspill, og arbeidet i SD har foreløpig ikke løst utfordringen med lovhjemler på regionalt nivå.

- **Forslag:**
 - Tydeliggjøre Yrkestransportloven §37 jf. forskrift om sivil transportberedskap.
 - Sikre midler til beredskapsplanlegging og øving på fylkesnivå.
 - Integrere militær mobilitet i regionale transportplaner, samt sikre at regionale transportplaner er samstemt med rammeverket for militær mobilitet.

Tjenester: videregående opplæring og tannhelse

Utfordring: Fylkeskommunale kjerneoppgaver som videregående opplæring og tannhelse er viktige deler av totalberedskapen, men er i liten grad operasjonalisert i meldingen. Tannhelsetjenesteloven fastslår fylkeskommunens plikt til å tilby tannhelsetjeneste, og regulerer offentlig tannhelsetjeneste og spesialisttjenester; men loven i seg selv **inneholder ikke** uttrykkelig bestemmelse om rapporteringsplikt for private klinikker.

- **Forslag:**
 - Avklare beredskapsfunksjoner i tannhelsetjenesten, herunder forsyningssikkerhet for legemidler og utstyr, kommunale forpliktelser som vannforsyning, og at dette innlemmes i kommunale beredskapsplaner. Det er også et påtrengende behov for at helseforetakene tar inn tannhelse som en faktor i sin beredskapsplanlegging.
 - Finansieringsordninger for beredskapstiltak i fylkeskommunale tjenester.

Tverrgående behov

- Etablering av et felles regionalt øvingsregime som **inkluderer** fylkeskommune, statsforvalter, kommuner, private og frivillige samt Forsvaret. I dag gjennomfører statsforvalter gode øvinger med kommunene, men har ingen forpliktelse til å involvere fylkeskommunalt nivå.
- Krav om systematisk datadeling og felles situasjonsforståelse mellom forvaltningsnivåene.
- Konkretisering av fylkeskommunens rolle i fylkesberedskapsrådet:
Fylkeskommunene leverer tjenester som går på tvers av kommune- og fylkesgrenser, og utgjør derfor en del av den nasjonale beredskapen. Som regional aktør er fylkeskommunen en nøkkelpartner i samvirket mellom politidistrikt, HV-distrikt og sivilforsvarsdistrikt – særlig knyttet til veiakser, mobilitet og kritisk infrastruktur. For at dette skal fungere effektivt i en reell krise, må fylkeskommunene sannsynligvis formelt revideres inn som en del av det sivile beredskapssystemet (SBS).

På vegne av fylkeskommunene,

Ole Ueland

leder av fylkesordfører-/rådslederkollegiet og fylkesordfører i Rogaland

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur